

Zápis

z obhajoby disertační práce paní **PhDr. Markéty Holubové** konané dne **21.9. 2015**.

Téma práce: „**Posttraumatický stres a posttraumatický růst u příslušníků hasičských záchranných sborů**“

přítomní:

prof. PhDr. Jiří Šípek, CSc., Ph.D.

prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc.

doc. RNDr. Petr Bob, Ph.D., Ph.D.

PhDr. ThDr. Tamara Hrachovinová, CSc.

PhDr. Hedvika Boukalová, Ph.D.

MUDr. Radkin Honzák, CSc.

PhDr. Marie Sotolářová (konzultant)

Předseda komise prof. PhDr. Jiří Šípek, CSc, Ph.D. zahájil obhajobu a (pro nepřítomnost školitelky PhDr. Markéty Niederlové, Ph.D.) představil přítomným kandidátku.

Kandidátka seznámila přítomné se svou disertační prací. Sdělila cíle své práce, která vychází ze spolupráce na mezinárodním projektu BeSeCu, vysvětlila hlavní teoretické konstrukty a pojmy. Představila výzkumný záměr, soubor a metodiku. Následně představila a interpretovala výsledky svého výzkumu. Zjištěná celková míra posttraumatického stresu a symptomů vyhýbání byla u českých a evropských hasičů obdobná. Míra symptomů znovuprožívání a zvýšené dráždivosti byla u českého souboru nižší. Při porovnání hasičů z hlediska zvýšeného rizika PTSD byl nalezen obdobný trend. Četnost hasičů se zvýšeným rizikem PTSD byla v obou souborech podobná (8 a 11%), avšak dle symptomů zvýšené dráždivosti, znovuprožívání i celkového posttraumatického stresu byla v českém souboru nižší. U českých hasičů byl zjištěn i vyšší posttraumatický růst. V subsouboru hasičů se zvýšeným rizikem PTSD však byla míra posttraumatického růstu u obou souborů podobná. V českém i evropském souboru byl nalezen slabý, avšak signifikantní pozitivní vztah mezi celkovou mírou posttraumatického stresu a

posttraumatickým růstem. V závěru dr. Holubová zmínila hlavní limity studie a implikaci výsledků do praxe – především důležitost psychologické služby u hasičské záchranné služby a potřebu znovuotevření diskuze nad zařazením posttraumatických poruch do klasifikace nemocí z povolání. Zmínila také potřebu longitudinálního sledování, které by lépe umožnilo sledovat vztah mezi posttraumatickým stresem a růstem, vhodnost dalších výzkumů na reprezentativních mezinárodních výzkumech a rozšíření výzkumů v této oblasti i do dalších složek tzv. rizikových profesí jako jsou například vojáci.

Poté oponenti PhDr. Hedvika Boukalová, Ph.D. a MUDr. Radkin Honzák, CSc. přednesli závěry svých posudků.

PhDr. Markéta Holubová odpovídá na posudky oponentů komentářem, že souhlasí s poznámkou dr. Boukalové, že v rámci kapitoly o psychoterapii traumatu, vedle obecných principů a popisu přístupu jednotlivých terapeutických škol a dalších terapeutických možností, mohla stručně vymezit i v jaké fázi je jaký přístup vhodný. Dále se vyjádřila souhlasně k poznámce PhDr. Boukalové, že mohla přeložit návrh anglických termínů klasifikace ICD 11, avšak vzhledem k tomu, že v současné době dosud neexistuje oficiální český překlad této verze, která bude poté publikována a užívána v praxi, nechtěla použít vlastní termín, který by mohl být v budoucnu zavádějící.

Oponenti se vyjádřili k vystoupení kandidátky:

PhDr. Boukalová sdělila, že s vystoupením kandidátky je spokojená. MUDr. Radkin Honzák vyjadřuje spokojenost s aktuálností a precizností práce a jejím přispěním ke snaze zařadit PTSD mezi nemoci z povolání.

Diskuse:

- 1) Prof. Šípek zahájil diskuzi dotazem, nakolik kandidátka v práci zohlednila specifický vztahový rámec profese hasičů se specifickou historií jako dobrovolnická organizace a jejím vztahem k národní identitě.

Odpověď: Specifičnost pozice profese v ČR by se dala využít k interpretaci rozdílů ve výsledcích s evropským souborem, avšak vzhledem k limitacím práce (metodika sběru dat) by to bylo obtížně metodologicky podloženo.

2) PhDr. Boukalová poznamenala, že vysoký společenský statut profese hasiče může pozitivně ovlivňovat i výskyt celkového posttraumatického stresu v českém souboru. Poznamenala, že by bylo zajímavé zkoumat více motivaci hasičů k výkonu profese.

Odpověď: Vzhledem k širokému záběru výzkumné studie BeSeCu a zaměření také na oběti- zasažené zde nebyly motivační faktory hasičů podrobněji zachyceny.

3) MUDr. Honzák se otázal, čím si kandidátka vysvětluje nízkou míru rozvodovosti hasičů ve srovnání s populačním průměrem. Odpověď: U této profese se dá předpokládat vyšší psychická integrita a vyšší frustrační tolerance. Hasiči tak pravděpodobně uzavírají zralejší vztahy. Prof. Šípek dodává, že by bylo zajímavé podložit tyto hypotézy kazuistikami. PhDr. Sotolářová uvádí zkušenosti z praxe a předchozích výzkumů, kdy se ukazuje, že hasiči v kontrastu s extrémní zátěží v pracovním procesu pak lépe oceňují saturaci základních potřeb i vztahy. Společenské ocenění a např. pozitivní prezentace profese v médiích má pak vliv i na jinou kvalitu práce. Projevují se i kulturní rozdíly a rozdíly v pojetí pracovního dne (např. USA x ČR). Zdůraznila důležitost budování vzájemných vztahů v jednotce v pracovním i mimopracovním (fyzická příprava) kontextu. Velký důraz je v českém prostředí kladen na prevenci s fungováním programu CISM, který zdůrazňuje funkci tzv. peerů i velitelů v systému práce se stresem.

MUDr. Honzák zmínil podobné zkušenosti z prostředí záchranářů a vyjádřil souhlas s důležitostí vlivu vedoucích pracovníků.

4) PhDr. Hrachovinová dále přednesla dotaz, zda v rámci výzkumu bylo, vzhledem k podrobnosti použitého dotazníku, s daty více pracováno např. co se týká zkoumání zátěže. Velký vzorek zde dává prostor pro položkovou analýzu.

Odpověď: Konkrétní témata, např. zátěž, se ve studii rozpracovávala a byla publikována a prezentována na setkáních hasičské služby v r. 2013 a 2014 ve spolupráci s PhDr. Sotolářovou. Podrobnější zpracování dat, včetně položkové analýzy, bylo původním záměrem autorky a bylo by jistě zajímavé, ale nebylo realizováno na radu školitele.

5) Doc. Bob se tázal, jak si kandidátka vysvětluje pozitivní korelaci PTSD a PTG.

Odpověď: V odborné literatuře je možno nalézt pozitivní, negativní, lineární i kurvilineární vztah, rozdílnost výsledků pravděpodobně souvisí s odlišnou metodologií výzkumu. Ve výzkumu autorky vyšel slabý signifikantně pozitivní vztah. PTG je dáván do souvislosti s fází vyrovnávání se s traumatem, lze ho vnímat jako signál, že vyrovnání probíhá úspěšně, popř. jako „pozitivní iluzi“ sloužící jako krátkodobá vyrovnávací strategie.

Profesor Šípek pochválil kandidátku za přínosnost její práce, zhodnotil projekt s potenciálem prospěšnosti vědě.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování: přítomni 4 členové komise – kladných hlasů 3. 1 hlas záporný. Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: Mgr. Alice Pulkrabková

Podpis předsedy komise:

